

ETPOD ger utbildning i frågor om organdonation

Södra sjukvårdsregionen har hjälpt till att bygga EU-rekommenderat program

PETER DESATNIK, överläkare, enheten för anestesi och intensivvård, Helsingborgs lasarett; regionalt donationsansvarig

läkare, vävnadssamordnare, södra sjukvårdsregionen
 peter.desatnik@skane.se

Bristen på organ för transplantationsändamål är stor i Sverige liksom i övriga världen. I dagsläget är det huvudsakligen inom intensivvården som donatorer kan identifieras, och behovet av en tydlig, inom intensivvården förankrad organisation som ansvarar för organdonation är alltmer uppenbar.

Under de senaste åren har man i olika EU-länder lanserat initiativ för att stärka arbetet med donationsfrågor inom sjukvården och samtidigt öka samarbetet kring organdonationsfrågor mellan länderna.

Spanien tog initiativet

Spanien tog för fyra år sedan ett initiativ och ansökte om EU-pengar för ett utbildningsprojekt, European Training Program on Organ Donation (ETPOD).

Projektet riktades till ett flertal EU-länder olika långt komna inom den del av sjukvården som sysslar med organdonation och transplantation.

Att Spanien var initiativtagare berodde just på att man har en sjukhusorganisation med fokus på organdonation, transplant procurement management (TPM).

På varje sjukhus i Spanien finns intensivvårdsläkare och intensivvårdssköterskor som har till uppgift att arbeta med donationsfrågor. Tjänsterna är välbetalda, innehavarna har hög status, och Spanien har högst donationsfrekvens i Europa.

Lämplig organisation fanns i södra sjukvårdsregionen

Vid starten av ETPOD-projektet inbjöds även regioner i Sverige att delta, och södra sjukvårdsregionen anmälde sitt intresse. I södra sjukvårdsregionen fanns sedan länge en tradition av ett nära samarbete mellan donationssidan och transplantationsidan kring utbildningsfrågor och kvalitetssäkring. Efter hand har detta samarbete resulterat i bildandet av styrgruppen för organdonation i södra sjukvårdsregionen, med deltagande av transplantationskoordinatorer, transplantationskirurger, regionalt donationsansvarig sjuksköterska och regionalt donationsansvarig läkare (de två sistnämnda är intensivvårdssköterska respektive narkos- och intensivvårdsläkare).

FAKTA 1. ETPOD-gruppen, Sverige

Peter Desatnik, överläkare, regionalt donationsansvarig läkare, kvalitetsansvarig, expert i ETPOD-projektet
Ulrika Peetz Hansson, regionalt donationsansvarig sjuksköterska, ETPOD-senior, enheten för anestesi och intensivvård, Helsingborgs lasarett och södra sjukvårdsregionen
Nils H Persson, överläkare, docent, huvudansvarig
Kerstin Karud, ställföreträdande chefstransplantationskoordinator, kliniken för njurmedicin och transplanta-

tion, Skånes universitetssjukhus, Malmö
Margareta Lundell, transplantationskoordinator, kliniken för njurmedicin och transplantation, Skånes universitetssjukhus, Malmö
Renja Skog, överläkare, donationsansvarig läkare, ETPOD-senior, anestesi- och intensivvårdskliniken, Halmstads lasarett
Lena Persson, intensivvårdssköterska, ETPOD-junior, anestesi- och intensivvårdskliniken, Ljungby lasarett

På basis av befintlig organisation var det därmed relativt enkelt att förankra deltagandet i ETPOD.

ETPOD byggs upp

Organisationer inom sjukvården med ansvar för organdonation i 17 länder har deltagit i projektet. Varje deltagande organisation valde ett målområde, och hela södra sjukvårdsregionen var för den befintliga styrgruppen för organdonation ett naturligt målområde.

Målområdet i respektive land kartlades avseende befolkningsunderlag, antal sjukhus, antal intensivvårdsavdelningar (såväl allmänna intensivvårdsavdelningar som barn- och neurointensivvårdsavdelningar), antal intensivvårdsplatser, mortalitet totalt och mortalitet inom intensivvården.

Därefter fokuserades arbetet på att utveckla Internetbaserade kurser i alla de aspekter som är aktuella vid organdonation: identifiering av donator, diagnostik av total hjärnfarkt, omhändertagande av närstående, medicinsk vård av donator och fördelning av organ. Arbetet bedrevs i fyra arbetsgrupper.

Ett annat fokusområde var att i varje målområde med personer engagerade i organdonationsfrågor skapa en miniorganisation med en person som blev kvalitetsansvarig, två personer som fick fördjupad kunskap om organdonation och två personer som fick utbildning i pedagogik, dvs hur man utbild-

SAMMANFATTAT

ETPOD är ett europeiskt initiativ för utbildning i organdonationsfrågor.

Det inledande arbetet koncentrerades på kombinerad inläring via Internetkurser och deltagande i kurser på 1–2 dagar. Totalt 17 EU-länder har deltagit.

Varje deltagande land valde ett målområde att studera. I Sverige var södra sjukvårdsregionen föremål för granskning.

Inom varje målområde utbildades en kvalitetsansvarig, medan två erfarna personer

fick pedagogisk utbildning i utläring av organdonationsfrågor och två fick fördjupad utbildning i organdonationsfrågor. Programmet är anpassningsbart till varje land efter lätt modifiering.

Styrgruppen för organdonationsfrågor i södra sjukvårdsregionen hade redan tidigare erfarenhet av internationella program, t ex Donor Action. ETPOD rekommenderas av EU-kommissionen som ett lämpligt utbildningsprogram i organdonationsfrågor.

dar i organdonationsfrågor. Utbildningarna baserades dels på ovan beskrivna Internetkurser, vilka har översatts till svenska och använts på de inom projektet planerade seminarierna, dels på fysiska kurser (2-dagars internatkurser) i Spanien och Portugal.

Varje miniorganisation skulle sedan ansvara för undervisningsseminarier för minst 120 personer inom sjukvården för att därigenom sprida kunskap om organdonation.

Projektets huvudsakliga fokus var att producera ett gemensamt utbildningsmaterial anpassbart till olika länder och att skapa ett kompetent team som kunde förmedla denna utbildning.

Man avsåg också att analysera huruvida projektet i sig genererade en ökad donationsfrekvens i respektive lands valda målområden, men detta var inte primärt fokus.

Utbildningsseminarier kommer att genomföras årligen

I södra sjukvårdsregionen är nu kurserna i fördjupning i organdonationsfrågor, den pedagogiska utbildningen och kursen riktad till kvalitetsansvarig genomförda.

Utbildningsseminarier med drygt 250 personer från sjukhusen i södra sjukvårdsregionen har genomförts, och utvärderingarna har visat på stor uppskattning från deltagarna.

ETPOD-seminarier kommer fortsättningsvis att återkomma en gång årligen; ett av sjukhusen i regionen tar på sig värd-

skapet för en ETPOD-dag, men alla övriga sjukhus i södra regionen kan också anmäla deltagare.

ETPOD ger även förutsättningar för internationellt nätverk

Deltagandet i ETPOD-projektet har varit stimulerande och stärkt engagemanget i arbetet med donationsfrågor hos deltagarna från Sverige och också gett förutsättningar för ett internationellt nätverk. I ETPOD-projektet har vi kunnat utbyta erfarenheter och kunskaper mellan deltagare från olika länder, och ETPOD rekommenderas nu av EU som ett program för att lära ut om organdonation.

Styrgruppen hade även tidigare erfarenhet av att ha arbetat med internationella kvalitetssäkringssystem. Ett exempel som förtjänar att nämnas är Donor Action [1]. Fortsatt samarbete med EU-länder i program om organdonationsfrågor är både nyttigt, stimulerande och helt i linje med pågående utveckling.

■ *Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.*

■ *Ulrika Peetz Hansson, Kerstin Karud, Margareta Lundell, Lena Persson, Renja Skog och Nils H Persson har deltagit i genomförandet av ETPOD och bidragit till denna artikels tillkomst.*

REFERENSER

1. Desatnik P, Karud K, Lundell M, Hansson Peetz U, Persson N. Registrering av värdförlopp påvisar

möjliga organdonatorer. Registreringsverktyget Donor Action prövats i södra sjukvårdsregionen. Läkartidningen. 2008;105:3658-60.